

МЕНЕДЖМЕНТ БЕЗПЕКИ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ІНТЕГРАЦІЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Караїм Ольга, кандидат економічних наук, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Сучасний розвиток промисловості, урбанізація та глобалізація поставили перед людством вагомі виклики, пов'язані з виробничою безпекою та охороною навколишнього середовища. Вплив виробництв на довкілля досягає небезпечної межі, що може призвести до глобальної екологічної катастрофи. Це вимагає переосмислення взаємозв'язку між сучасними виробничими процесами та природним середовищем, а також розробки нових підходів до управління підприємствами з урахуванням екологічних аспектів та забезпеченням безпеки на виробництві [3].

У свою чергу, сталий розвиток вимагає гармонійного поєднання економічних, екологічних та соціальних інтересів, де виробнича безпека та екологічний менеджмент відіграють важливу роль.

Менеджмент безпеки стосується систематичного підходу до управління ризиками, пов'язаними з безпекою на робочому місці. Його метою є мінімізація ризиків для працівників, обладнання та інфраструктури, зниження ймовірності аварій та інцидентів, а також забезпечення відповідності законодавчим вимогам щодо охорони праці. Елементи системи менеджменту безпеки включають: ідентифікацію та оцінку ризиків; розробка політики безпеки та процедур; навчання та інформування персоналу; постійний моніторинг; реагування на аварійні ситуації.

Екологічний менеджмент полягає в управлінні впливом організації на довкілля. Він зосереджується на скороченні негативного впливу промислової діяльності, ефективному використанні природних ресурсів, мінімізації відходів і забруднення та впровадженні практик сталого розвитку. Основними інструментами екологічного менеджменту є: впровадження екологічної політики; управління енергоефективністю та використанням ресурсів; моніторинг викидів та відходів; відповідність екологічним стандартам, таким як ISO 14001; впровадження заходів з мінімізації екологічного впливу.

Інтеграція цих двох систем управління дозволяє організаціям досягати подвійних цілей – забезпечення безпеки працівників і збереження довкілля. Вони взаємодоповнюють один одного, оскільки

виробничі процеси, що є небезпечними для людей, часто мають негативний вплив і на природу.

Що стосується оцінки ризиків, то вона здійснюється в обох системах. Екологічний менеджмент зосереджується на оцінці екологічних загроз, таких як викиди, забруднення води, ґрунтів, а менеджмент безпеки – на оцінці загроз для здоров'я працівників.

Важливим аспектом для обох напрямків менеджменту є контроль за використанням хімічних речовин. Хімічні речовини, що використовуються у виробництві, можуть бути небезпечними як для працівників, так і для довкілля. Інтеграція менеджменту безпеки та екологічного менеджменту допомагає здійснювати суворий контроль за їх використанням, зберіганням та утилізацією.

Ключове місце у цій проблемі займає система реагування на надзвичайні ситуації. Організація повинна розробляти та впроваджувати заходи для швидкого реагування на надзвичайні ситуації, такі як аварії, пожежі, викиди небезпечних речовин. Це стосується як безпеки людей, так і захисту навколишнього середовища.

Ще одним суттєвим інструментом реалізації менеджменту безпеки та екологічного менеджменту є дотримання законодавства. Законодавство вимагає від організацій дотримання нормативних актів як у сфері охорони праці, так і екологічного захисту. Інтегровані системи менеджменту допомагають виконати вимоги національного та міжнародного законодавства, таких як ISO 45001 та ISO 14001.

Таким чином говорячи про стратегії інтеграції ми вбачаємо на виході єдину систему менеджменту. Створення такої системи, що поєднує безпеку праці та охорону навколишнього середовища, є ефективним кроком для компаній, оскільки вона охоплює спільні процеси з оцінки ризиків, навчання персоналу, контролю за дотриманням норм та стандартів.

Важливим аспектом, у свою чергу, тут буде формування культури сталого розвитку в організації, де безпека працівників і збереження природи є першочерговими цінностями.

У процесі реалізації стратегії інтеграції необхідним інструментом виступає також технічна складова. Використання передових технологій дозволяє одночасно знижувати ризики для здоров'я працівників і мінімізувати екологічний вплив. Наприклад, модернізація обладнання, що скорочує шкідливі викиди, теж підвищує безпеку роботи персоналу.

Аналізуючи переваги які підприємство отримає в результаті інтеграції менеджменту безпеки та екологічного менеджменту можемо назвати:

- Ефективність управління. Інтегрована система дозволить скоротити дублювання процесів, зменшити адміністративні витрати та підвищити ефективність управління організацією. Одночасне врахування екологічних та безпекових аспектів дозволить швидше і точніше реагувати на виклики;

- Поліпшення репутації. Організації, які впроваджують інтегровані системи менеджменту, підвищують свою репутацію як соціально відповідальні компанії. Це сприяє зміцненню зв'язків із зацікавленими сторонами, включаючи споживачів, інвесторів та регуляторів.

- Скорочення ризиків. Компанії, які поєднують менеджмент безпеки та екологічний менеджмент, зменшують ризики аварій, що призводять до шкоди здоров'ю працівників або забруднення навколишнього середовища. Це, в свою чергу, знижує ймовірність штрафів, судових позовів та втрати бізнесу через зупинки виробництва.

- Підвищення відповідності законодавчим вимогам. Впровадження інтегрованих систем управління спрощує процес дотримання національних і міжнародних нормативних вимог. Наприклад, організації, сертифіковані за стандартами ISO 14001 та ISO 45001, мають системи, які вже відповідають багатьом екологічним та безпековим стандартам.

Необхідно зазначити, що в Україні уже напрацьовано досвід створення та впровадження інтегрованих систем, зокрема ДСТУ ISO 9001, ДСТУ ISO 14000, OHSAS 18000, OHSAS 18001, OHSAS 18002 які відповідають вимогам міжнародних стандартів. Це вагома умова для сталого розвитку підприємств, для їх виходу та просування на міжнародних ринках, так як відповідність стандартам і наявність сертифікованих систем управління підвищує довіру з боку інвесторів і споживачів [2; 4].

Створення інтегрованої системи менеджменту безпеки та екологічного менеджменту на промислових підприємствах можна вважати дієвим інструментом для вирішення ключових завдань, таких як забезпечення якості продукції, зниження негативного впливу на довкілля та підвищення безпеки виробничих процесів [1].

Однак, незважаючи на численні переваги, інтеграція менеджменту безпеки та екологічного менеджменту може зіткнутися з низкою проблем:

- Організаційна інерція. Багато компаній стикаються з труднощами під час переходу на нові системи управління через традиційні підходи або відсутність ресурсів для їх впровадження.
- Складність оцінки ризиків. Важко одночасно оцінити екологічні та безпекові ризики, оскільки вони можуть мати різний характер і вимагати різних методів управління.
- Інвестиції в технології. Для впровадження інтегрованих систем необхідні значні фінансові інвестиції у новітні технології, навчання персоналу та модернізацію виробництва.

Проте, інтеграція менеджменту безпеки та екологічного менеджменту є необхідною умовою для сучасного сталого розвитку. Вона дозволяє одночасно забезпечити охорону здоров'я працівників та захист навколишнього середовища, що стає запорукою економічної стійкості та соціальної відповідальності компаній. Хоча цей процес може бути складним і вимагати значних інвестицій, його переваги значно переважають над можливими викликами, роблячи його ключовим елементом у стратегії сталого розвитку будь-якої організації.

1. Березовчук О. О. Екологічний менеджмент: інтегрований підхід на промисловому підприємстві. *Матеріали VI Міжнародної конференції молодих учених «Харківський природничий форум»*. 18–19 травня 2023 р. С. 177–178. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/909ba3b5-ca28-4195-9abc-4892d466753c/content#page=177>

2. Євтушенко Н. С., Твердохлебова Н. Є., Мезенцева І. О. Ефективність системи менеджменту безпеки праці та охорони здоров'я на підприємствах машинобудування. 2023. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ccca0a30e-15ed-4057-bb55-451301a50efa/content>

3. Ліпич Л. Г., Ковальчук Н. В., Павшук В. М., Павшук В. М. Інтеграція принципів еколого-економічної сталості у корпоративну культуру промислових підприємств. *Академічні візії*. (24). 2023. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/662>

4. Черчик Л. М. Екологічна безпека в системі менеджменту підприємства. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 1 (17). 2019. 55–61. URL: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-01-55-61>.